

Jan Skonieczny, Adam Świda

Politechnika Wroclawska

TWÓRCZOŚĆ JAKO KLUCZOWY CZYNNIK ROZWOJU GOSPODARKI

Streszczenie: W artykule przedstawiono twórczość jako kluczowy czynnik rozwoju współczesnej gospodarki. Opisano model twórczej gospodarki R. Floridy opierający się na technologii, talencie i tolerancji (3T). Oceniono możliwości i zidentyfikowano ograniczenia w adaptacji tego modelu w Polsce.

1. Wstęp

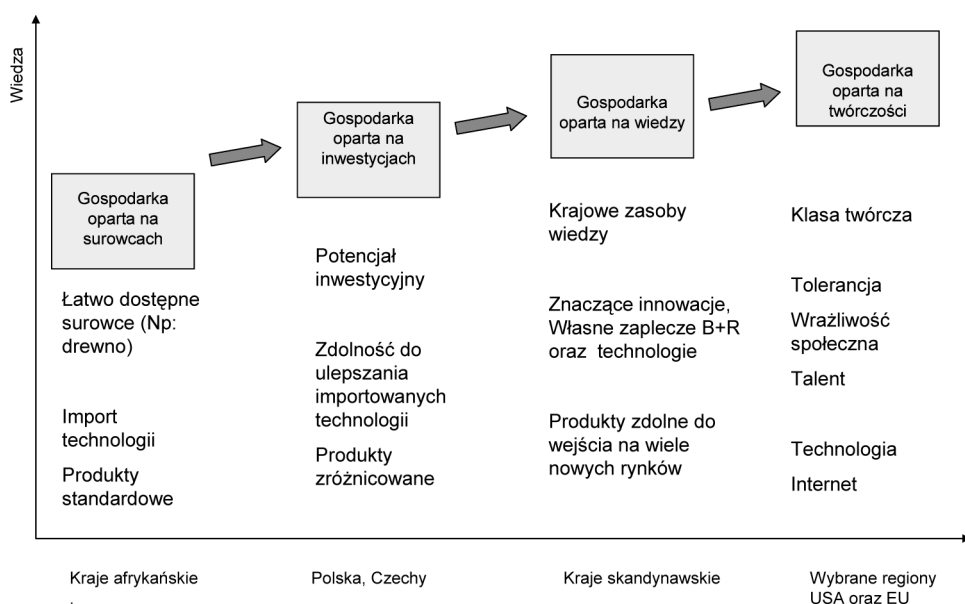
Wyjaśnianie rozwoju współczesnej gospodarki jest obarczone sporym ryzykiem. Po pierwsze nigdy za rozwój nie odpowiada jeden czynnik. Po drugie w rzeczywistości mamy zawsze do czynienia z wieloma czynnikami skonfigurowanymi czasowo i przestrzennie. Konfiguracja ta jest systemem dynamicznym i zmiennym. Pomimo całej złożoności współczesnego otoczenia warto koncentrować się przede wszystkim na kluczowych czynnikach rozwojowych. W praktyce nie jest to zadanie łatwe. W literaturze dotyczącej ekonomii opublikowano wiele modeli, które jednak nie znajdują potwierdzenia empirycznego. Bez weryfikacji empirycznej każdy opracowany model, chociażby poprawny metodologicznie, nie będzie stosowany przez praktyków, ponieważ może narazić ich organizacje na kłopoty. Dlatego też warto promować te modele, które są weryfikowane w badaniach. Można je następnie rozpowszechniać z nadzieją, że menedżerowie kierujący złożonymi organizacjami (np. przedsiębiorstwami, regionami czy krajami) będą je wykorzystywać do osiągania przyjętych celów i wykonywania zadań.

W ostatnim okresie dużą popularnością w USA i Europie cieszy się model rozwoju gospodarczego zaproponowany przez R. Floridę. Model ten opiera się na założeniu, że twórczość jest kluczowym czynnikiem rozwoju kraju, regionu i miasta. Pojęcie twórczości w ujęciu R. Floridy obejmuje technologię, talent i tolerancję, stąd też model ten określa się w literaturze mianem 3T. Model ten był weryfikowany empirycznie. Według Floridy twórczość odznacza się łącznie trzema zdolnościami: postrzegania problemu w nowy sposób, analitycznego rozpoznania jego wartości i umiejętności przekonania innych o wartości danej idei [Kasprzak 2009]. Celem artykułu jest prezentacja modelu 3T oraz ocena możliwości jego wykorzystania w Polsce.

2. Od gospodarki opartej na surowcach do gospodarki opartej na twórczości

Rozwój gospodarczy zawsze był związany z zaangażowaniem i pracowitością człowieka, różne były tylko obszary tego zaangażowania zależące od zmian w gospodarce. Zmiany te nie przebiegały z jednakową szybkością w poszczególnych krajach i na kontynentach. Zostały one opisane w książce G. Kołodki „Wędrujący świat”. Autor uważa, że: „rzeczy się dzieją tak jak się dzieją, ponieważ wiele rzeczy dzieje się naraz [Kołodko 2008, s. 40]. Z poglądem autora zgadzamy się w pełni.

Przyjmujemy, że w XX wieku wystąpiły cztery fazy rozwoju gospodarki, tj.: gospodarka oparta na surowcach (GOS), gospodarka oparta na inwestycjach (GOI), gospodarka oparta na wiedzy (GOW) i gospodarka oparta na twórczości (GOT) (zob. rys. 1). Dla wielu krajów faza rozwoju opartego na surowcach jest już historią, a dla innych nie. Jeszcze inne znajdują się między gospodarką opartą na inwestycjach i wiedzy. Jeszcze inne wchodzą w fazę gospodarki opartej na twórczości. Fazy te różnią się od siebie głównie ze względu na czynniki determinujące sukces gospodarczy.

Rys. 1. Kluczowe czynniki rozwoju gospodarczego

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Routti 2007].

Faza pierwsza to rozwój gospodarki opartej na surowcach. Jest ona szczególnie widoczna w krajach trzeciego świata (np. w krajach afrykańskich). Kraje te mają liczne surowce eksploatowane najczęściej przez koncerny ponadnarodowe nie zawsze za odpowiednią gratyfikacją.

Faza druga to rozwój gospodarki opartej na inwestycjach. W fazie tej są nowi członkowie Unii Europejskiej, tj. Węgry, Słowacja, Republika Czeska i Polska. Ich rozwój gospodarczy w znacznym stopniu odbywa się obecnie dzięki napływowi inwestycji zagranicznych. Nie wyklucza to jednak tego, iż kraje te z powodzeniem rozwijają własne technologie oparte na wiedzy w wybranych dziedzinach. Dobrym tego przykładem jest uruchomienie w Polsce przez PKE SA w Elektrowni Łagisza pierwszego na świecie bloku energetycznego z kotłem przepływowym CFB na parametry nadkrytyczne o mocy 460 MW [Materiały... 2009].

Faza kolejna to rozwój gospodarki opartej na wiedzy. Jest ona charakterystyczna dla takich krajów, jak: Niemcy, Francja czy Wielka Brytania. Czołówkę krajów w GOW zajmują jednak kraje skandynawskie (Szwecja, Finlandia, Dania). Niektóre regiony i miasta krajów skandynawskich (np. Helsinki) weszły w kolejną fazę rozwoju gospodarki, w której czynnikiem rozwoju jest twórczość.

Faza czwarta to rozwój gospodarki opartej na twórczości. Regiony najbardziej rozwinięte gospodarczo oraz przedsiębiorstwa innowacyjne ewoluują w tym kierunku. Najlepszą egzemplifikacją tej fazy rozwoju jest Nokia – flagowy koncern Finlandii. Koncern ten stworzył oryginalny model biznesowy, który w skrócie opiera się na zogniskowanej produkcji, powiązaniu z globalnymi sieciami finansowymi, ścisłej współpracy z uniwersytetami, rozproszeniem geograficznym działów badawczo-rozwojowych. Model ten już obecnie stanowi wzór rozwoju innych przedsiębiorstw i ich zgrupowań [Castels, Himanen 2009, s. 51-60].

Kolejnym przykładem twórczego regionu jest Dolina Krzemowa. Stan Kalifornia jest zaliczany obecnie do jednego z najbardziej twórczych regionów nie tylko w USA. Od lat 80. XX wieku w gospodarce amerykańskiej występują nowe tendencje polegające na zwiększeniu się liczby pracowników zaliczanych do sektora twórczości. Na sektor twórczości składają się takie elementy, jak: nauka, technologia, działalność artystyczna, kultura, rozrywka, oraz działy ściśle oparte na wiedzy, takie jak: prawo, finanse, opieka zdrowotna oraz edukacja [Skonieczny, Świda 2008].

3. Technologia, talent i tolerancja jako składowe gospodarki opartej na twórczości

R. Florida jest autorem globalnego wskaźnika twórczości (*global creativity index*). Elementami tego wskaźnika są: technologia, talent, klasa twórcza i tolerancja.

Technologia jest podstawowym elementem twórczości. Stały rozwój i rozprzestrzenianie się technologii uznaje się powszechnie za podstawowy czynnik rozwoju gospodarki [Okoń-Horodyńska 2004, s. 148]. Technologia może być transferowana w postaci nowych produktów i sprzętu oraz patentów i licencji, a także poprzez wymianę wiedzy. Technologia może być transferowana różnymi sposobami. Ogólnie dzieli się one na publiczne i prywatne. W pierwszym przypadku transfer dokonywany jest przez organizacje publiczne o charakterze międzynarodowym, rządowym i samorządowym. Technologia jest wówczas dobrem publicznym. Celem jej transfe-

ru jest pomoc techniczna, likwidacja luki technologicznej między stronami lub też zwykła współpraca gospodarcza.

Kolejnym czynnikiem rozwoju twórczości jest talent. Zgodnie z koncepcją Renzulliego talent tworzą następujące składniki: ponadprzeciętne zdolności (obejmujące: ogólne zdolności – podwyższony potencjał intelektualny i zdolności specyficzne – dotyczące konkretnych dziedzin), twórczość, tj. oryginalność, nowość, płynność i giętkość myślenia, podejmowania nowych i niekonwencjonalnych problemów, otwartość na wieloznaczność i niepewność, podejmowanie ryzyka, wrażliwość i bogata emocjonalność oraz zaangażowanie w pracę, tj. dyscyplina wewnętrzna, wytrwałość w dążeniu do celu, pracowitość, wytrzymałość, fascynacja pracą, skłonność do poświęceń, wiara we własne możliwości [Borkowska 2005, s. 20].

Integralnym składnikiem talentu jest klasa twórcza (*creative class*). Pojęcie to obejmuje ludzi parających się innowacyjnymi profesjami występującymi w każdym sektorze. Twórczy ludzie angażują się w identyfikowanie problemów, tworzenie nowych rozwiązań zestawiających elementy pochodzące z różnych dziedzin w nowe innowacyjne konstelacje [Boschma, Fritsch 2007]. Takie rozumienie oznacza, iż podłożem, na którym rozwija się twórcza klasa, są zarówno profesje, jak i zawody, a nie sektory przemysłowe.

Trzecim elementem twórczości jest tolerancja. W modelu Floridy tolerancję odzwierciedlają dwie kategorie:

- wartość – definiowana przez stosunek do Boga, religii, nacjonalizmu, władzy, rodziny, praw kobiet, rozwodów i aborcji oraz
- własne przekonania jednostki – definiowane przez stosunek do jakości życia, demokracji, nauki i technologii, czasu wolnego, środowiska, zaufania, protestów politycznych, imigrantów.

Wskaźnik tolerancji może budzić oczywiście najwięcej kontrowersji, jednak R. Florida pokazuje, iż kraje, stany, miasta, które przyciągają różnych mieszkańców, z ekonomicznej i społecznej perspektywy rozwijają się szybciej [Florida 2006].

R. Florida na bazie swojego modelu przeprowadził badania. Wynika z nich, że najbardziej twórczymi krajami są: Szwecja, Finlandia, USA, Dania, Japonia i Szwajcaria. Polska nie wypadła w tym badaniu dobrze. Zajęła 34 miejsce, daleko w tyle nie tylko za krajami skandynawskimi, ale również za krajami z Europy Środkowej i Wschodniej. Tę słabą pozycję Polski potwierdzają również inne analizy.

4. Ograniczenia w realizacji gospodarki opartej na twórczości w Polsce

W roku 2005 Komisja Europejska przedstawiła strategiczne ramy rozwoju dla społeczeństwa informacyjnego. Podstawowymi kryteriami oceny są dynamika wzrost i zatrudnienie w sektorze IT. Zdaniem Komisji Europejskiej rozwój sektora IT jest kluczowym elementem wzrostu konkurencyjności UE ze szczególnym uwzględnieniem założeń strategii lizbońskiej. Raport Komisji Europejskiej pn. *Information So-*

ciety Benchmarking Report przedstawia strategiczne zamierzenia związane z budową społeczeństwa informacyjnego. Czołówkę europejską reprezentują kraje skandynawskie i Austria. Polska znalazła się na końcu rankingu obok Łotwy. Badania wykonane przez Biuro Analiz Sejmowych jednoznacznie stwierdzają, że w porównaniu z krajami UE Polskę cechuje słaby rozwój e-usług publicznych [Grodzka 2007]. W 2006 r. statystyczny Europejczyk mógł zrealizować za pomocą Internetu dziesięć usług publicznych, podczas gdy przeciętny Polak – tylko cztery z dwudziestu tego typu badanych usług.

Niską pozycję Polski w obszarze technologii IT potwierdzają również najnowsze badania przeprowadzone przez naukowców z Oxford Said Business School i uniwersytetu w hiszpańskim Oviedo. Na potrzeby tego badania stworzono tzw. *Broadband Quality Score* (BQS), na który składały się prędkości pobierania i wysyłania danych przez internautów oraz opóźnienie, z jakim działa łącze internetowe. W 2009 r. Polska uzyskała wynik BQS równy 28,84, co wystarczyło do zajęcia 34 miejsca na 66 sklasyfikowanych krajów. W stosunku do ubiegłego roku, kiedy badanie przeprowadzono po raz pierwszy, współczynnik BQS dla Polski polepszył się zaledwie o 3,4 pkt – jest to poprawa w granicy błędu statystycznego. Oznacza to, że stoimy w miejscu pod względem nakładów na infrastrukturę telekomunikacyjną. Polska słabo także wypadła na tle sąsiadów. Dla Europy Środkowo-Wschodniej wskaźnik BQS wyniósł 38,2. To najlepszy wynik na świecie – Europa Zachodnia osiągnęła BQS równy 35, a Ameryka Płn. – 34,1. Poziom 30 pkt został przez badaczy uznany za granicę przyzwoitości umożliwiającą korzystanie ze wszystkich dostępnych współcześnie usług internetowych [Bohuszewicz 2009].

W Polsce nie przeprowadzono dotychczas kompleksowych badań nad talentem i rolą klasy twórczej w gospodarce. Do oceny tej kategorii posłużymy się oceną elity akademickiej zatrudnionej w uczelniach w krajach europejskich i USA (zob. tab. 1). Ocenę 100 pkt przyznano w badaniu elicie zatrudnionej na uniwersytetach amerykańskich. Pozostałym elitom reprezentującym dany kraj przyznano ocenę w relacji do elity amerykańskiej. Polska w tej kwalifikacji zajmuje jedno z ostatnich miejsc. Niepokoi niski poziom elity polskich uczelni, ponieważ uczestniczy ona w procesie edukacji m.in. kadr dla organizacji rządowych, samorządowych i przedsiębiorstw.

W raporcie *Bariery współpracy przedsiębiorstw i ośrodków naukowych* opracowanym przez MNiSzW można przeczytać m.in. opinię, że przedsiębiorcy oceniają niedostatecznie użyteczność innowacji proponowanych przez naukowców, ich niskie umiejętności badawcze oraz zbyt teoretyczne podejście do rzeczywistych problemów [*Bariery współpracy...* 2006].

Kolejnym elementem twórczości jest tolerancja. Trudno ją mierzyć. Mieszkańcy Polski uważają siebie za ludzi tolerancyjnych. Życie pokazuje, że tak nie jest. Możemy doświadczyć nietolerancji na uczelniach (lekceważenie studentów), w urzędach (niekompetentni urzędnicy) i placówkach służby zdrowia (nieetyczni lekarze). Nietolerancyjnym zjawiskiem jest mobbing w firmach. Nietolerancja występuje również w instytucjach, które z mocy prawa powinny jej przeciwdziałać.

Tabela 1. Ocena elity zatrudnionej na uniwersytetach

Kraj	Ocena średnia	Ocena elity
Szwajcaria	32	53
Wielka Brytania	29	87
USA	29	100
Holandia	28	36
Chiny	27	75
Dania	27	30
Szwecja	19	25
Finlandia	19	32
Indie	18	30
Niemcy	17	40
Francja	17	65
Hiszpania	11	24
Polska	10	14
Węgry	8	10

Źródło: [Kasprzak, Pelc 2008].

Środki przekazu niemal codziennie informują o przejawach nepotyzmu, kumoterstwa i cwaniactwa. O nietolerancji w Polsce piszą również autorzy corocznych diagnoz społecznych. Z badań tych wynika, że tolerancja wobec wielu grup nie jest satysfakcjonująca. Głównymi przesłankami dyskryminacji społecznej w Polsce są odstępstwa od większościowej normy w zakresie uzależnień od alkoholu i narkotyków, zaburzeń psychicznych, naruszeń prawa i praktyk religijnych [Czapliński, Panek 2007]. Demokratyzacja życia społecznego i zaangażowanie na rzecz ludzi poszkodowanych i potrzebujących sprzyja rozwojowi tolerancji w społeczeństwie. W tym obszarze jest jeszcze dużo do zrobienia w naszym kraju.

5. Podsumowanie

Twórczość jest kluczowym czynnikiem rozwoju gospodarki w XXI wieku. Dowodzą tego badania R. Floridy. Jego model rozwoju (zwany potocznie 3T) cieszy się dużym zainteresowaniem nie tylko w USA, ale również w Europie. Wyrazem tego są studia nad pomiarem twórczości w Unii Europejskiej, by móc ocenić odpowiednio zdolności przejawiane przez lokalne społeczności. Studia te nabrały szczególnego znaczenia, ponieważ Komisja Europejska ogłosiła rok 2009 rokiem twórczości i innowacji.

Uważamy, że również w Polsce należy badać wpływ twórczości na gospodarkę. W przeciwnym razie problem twórczości będzie kolejną efemerydą, która zostanie zapomniana lub ograniczona tylko do teoretycznych rozważań w podręcznikach dla

studentów. Sądzymy też, że model 3T można wykorzystać również w odniesieniu do przedsiębiorstw, instytucji państwowych, organizacji *non profit* oraz szkół wyższych.

Literatura

- Barierzy współpracy przedsiębiorstw i ośrodków naukowych*, raport Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Warszawa 2006.
- Bohusiewicz T., *Szybki Internet wszędzie, tylko nie w Polsce*, „Rzeczpospolita”, 6.10.2009.
- Borkowska S. (red.), *Zarządzanie talentami*, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa 2005.
- Boschma R.M., Fritsch M., *Creative class and regional growth in Europe*, [w:] *The Future of European Regions*, Ministry of Regional Development, Warsaw 2007.
- Castels M., Himanen P., *Spoleczeństwo informacyjne i państwo dobrobytu*, Wydawnictwo Krytyki Politycznej, Warszawa 2009.
- Czapliński J., Panek, *Diagnoza społeczna 2007 – warunki i jakość życia Polaków*, Warszawa 2007.
- Florida R., *Regions and universities can foster a creative economy*, „The Chronicle of Higher Education Review” 2006
- Florida R., *The Flight of the Creative Class*, HarperBusiness, 2005.
- Florida R., *The Rise of the Creative Class*, Basic Book, New York 2004.
- Grodzka D., *E-administracja w Polsce*, Indos, Biuro Analiz Sejmowych, 2007.
- Information Society Benchmarking Report*, European Commission 2005.
- Kasprzak W., Pelc K., *Strategie innowacyjne i techniczne*, Politechnika Wroclawska, Wroclaw 2008.
- Kasprzak W., *Potencjal i rola systemu edukacji*, [w:] W. Kasprzak, W. Myszk, J. Skonieczny, *Strategia rozwoju badan naukowych – regionalna strategia rozwoju dla Dolnego Slaska*, Wroclaw 2009, maszynopis powielony.
- Kołodko G., *Wedrujący świat*, Wydawnictwo Prószyński i S-ka, Warszawa 2008.
- Materiały promocyjne Południowego Koncernu Energetycznego, www.pke.pl, 2009.
- Okoń-Horodyńska E. (red.), *Rola polskiej nauki we wzroście innowacyjności gospodarki*, Wydawnictwo PTE, Warszawa 2004.
- Routti J., *Research and development for knowledge economy*, [w:] *Towards a New Creative and innovative Europe*, WSB-NLU, Nowy Sącz 2007.
- Skonieczny J., Świda A., *Technologia, talent, tolerancja jako czynniki rozwoju regionu*, [w:] M. Noga, M.K. Stawicka (red.), *Co decyduje o konkurencji polskiej gospodarki?*, CeDeWu, Warszawa 2008.

CREATIVITY AS A CRUCIAL ELEMENT FOR ECONOMIC GROWTH

Summary: The paper presents vital elements of economical growth in modern economy. The economy based on natural resources, investments, knowledge and creativity is described. The idea of creativity in economy is presented at the base of R. Florida creativity model (technology, talent, tolerance). The possibilities and limitations for adopting the creativity model for Polish economy is discussed in detail. The barriers for an effective introduction of creative model in Poland are: the weakness of IT sector, the condition of higher education system and the development of democratic institutions.